ئەسەرلەر گۈلىستانى

ئەقلىڭدىن مەسلىھەت سورا

(«مىفتائىل ئەدەب»، «نەسىھەتى ئامما»)

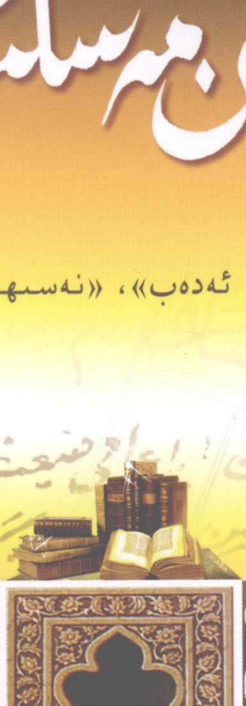

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى

كلاسسىكلار گۈلىستانى

ئەقلىڭدىن مەسلىھەت سورا

(«مىفتائىل ئەدەپ»، «نەسىھەتى ئامما»)

پىلانلىغۇچى: مۇرات ئىپلى
باش تۈزگۈچى: ئادىل مۇھەممەت
تۈزگۈچى: ئەمەت دەرۋىش

شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى

图书在版编目（C I P）数据

智慧是最好的顾问：维吾尔文／阿迪力·穆罕默德主编.—乌鲁木齐：新疆美术摄影出版社：新疆电子音像出版社，2009.3
(经典之花系列丛书)
ISBN 978-7-80744-791-7

I. 智… II.阿… III.维吾尔族—谚语—汇编—中国—维吾尔语（中国少数民族语言） IV.I277.7

中国版本图书馆CIP数据核字（2009）第024485号

从 书 名　经典之花系列丛书
本册书名　智慧是最好的顾问
策　　划　穆拉提·伊力
主　　编　阿迪力·穆罕默德
编　　著　艾麦提·代尔韦西
责任编辑　艾尼瓦·库迪力克
特约编辑　哈斯亚提·依不拉音
责任校对　克尤木·吐尔逊

出　　版　新疆美术摄影出版社
　　　　　新疆电子音像出版社
地　　址　乌鲁木齐市西虹西路36号
邮　　编　830000
发　　行　新疆维吾尔自治区新华书店
印　　刷　新疆新华印刷厂
开　　本　880×1230毫米　1/32
印　　张　3.125
版　　次　2009年3月第1版
印　　次　2009年3月第1次印刷
书　　号　ISBN 978-7-80744-791-7
定　　价　9.90元

（书中如有缺页，错页及倒装请与工厂联系）

مەجمۇئە ئىسمى: كلاسسىكلار گۈلىستانى
كىتاب ئىسمى: ئەقلىڭدىن مەسلىھەت سورا
پىلانلىغۇچى: مۇرات ئېلى
باش تۈزگۈچى: ئادىل مۇھەممەت
تۈزگۈچى: ئەمەت دەرۋىش
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەنۋەر قۇتلۇق
تەكلىپلىك مۇھەررىرى: خاسىيەت ئىبراھىم
مەسئۇل كوررېكتورى: قەييۇم تۇرسۇن

نەشرىيات: شىنجاڭ گۈزەل سەنئەت ـ فوتو سۈرەت نەشرىياتى
شىنجاڭ ئېلېكترون ئۈن ـ سىن نەشرىياتى

ئادرېسى: ئۈرۈمچى شەھىرى شىخۇڭ غەربىي يولى 36 ـ نومۇر
پوچتا نومۇرى: 830000
تارقاتقۇچى: شىنجاڭ ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونلۇق شىنخۇا كىتابخانىسى
باسقۇچى: شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتى
فورماتى: 880×1230 مىللىمېتىر 1/32
باسما تاۋىقى: 3.125
نەشرى: 2009 ـ يىل 3 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
باسمىسى: 2009 ـ يىل 3 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
كىتاب نومۇرى: ISBN 978-7-80744-791-7
باھاسى: 9.90 يۈەن

(باسما ۋە بەت تۈپلەشتە خاتالىق كۆرۈلسە زاۋۇت بىلەن ئالاقىلىشىڭ)

تۈزگۈچىدىن

ھۆرمەتلىك ئوقۇرمەن، تارىختا ئۆتكەن مەشھۇر كلاسسىكلارنىڭ ئەخلاق ـ پەزىلەت، تەلىم ـ تەربىيىنى ئاساسىي مەقسەت قىلىپ يازغان ئەسەرلىرى زامانىنىڭ ئۆتۈشى، كىشىلەر ئاڭ سەۋىيىسىنىڭ ئۆسۈشى بىلەن يەنىمۇ ئۆز قىممىتىنى نامايان قىلىپ كەلمەكتە. ئۇلاردا ئالغا سۈرۈلگەن ئىلغار ئىدىيىلەر، ئەخلاقىي دەۋەتلەر قەدىمكى دەۋردىلا ئەمەس، بەلكى بۈگۈنكى دەۋردىمۇ ئۆز رولىنى جارى قىلدۇرۇپ، جەمئىيەتنىڭ ئىجتىمائىي ئەخلاق قۇرۇلۇشىنى ئىلگىرى سۈرۈشتە بەلگىلىك رول ئوينىماقتا. بىز دەۋر قەدىمىگە ماسلىشىش، تارىختا ئۆتكەن مۇتەپەككۇرلارنىڭ ھاياتىي پائالىيىتى ۋە ئىجادىي ئەمگەكلىرى ئارقىلىق ئەۋلادلارنىڭ مەنىۋى جەھەتتىن يۈكسىلىشىگە ئىلھام بېرىش مەقسىتىدە، كلاسسىكلار قەلىمىگە مەنسۇپ بولغان ئەسەرلەر ئىچىدىن دىداكتىك مەزمۇن ئاساسىي ئورۇندا تۇرىدىغانلىرىنى تاللاپ «كلاسسىكلار گۈلىستانى» ناملىق بۇ مەجمۇئەنى تۈزدۇق. دىققىتىڭىزگە سۇنۇلۇۋاتقان «ئەقلىڭدىن مەسلىھەت سورا» دېگەن كىتابتا خەلقىمىزنىڭ پەخىرلىك ئوغلانى، مەرىپەتپەرۋەر ئالىم ئابدۇقادىر داموللام (1862 – 1924) نىڭ ھاياتى ۋە تەلىم ـ تەربىيىگە دائىر ئەسەرلىرى ئۆزگىچە ئۇسلۇبتا بايان قىلىندى.

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

مۇقەددىمە

ئىلىم ئۆگەنمەك قىز ـ ئوغۇلغا پەرز،
ئىلىم ئۆگەتمەك ئاتا ـ ئانىغا قەرز.

دەلۋە ئاخىرلىشىپ ھۇتنىڭ دەسلەپكى چاغلىرى باشلانغان كۈنلەرنىڭ بىرى. ئىزغىرىن شامال ئەتراپتىكى دەل ـ دەرەخلەرنىڭ شاخلىرىنى ئىرغاڭلىتىپ، باھارنىڭ يېتىپ كەلگەنلىكىدىن بېشارەت بېرەتتى. سابىر ھاجىم چىلان تورۇقىنى يورغىلىتىپ، يول بويى بىخ يېرىش ئالدىدا تۇرغان دەل ـ دەرەخلەرگە، كەڭ كەتكەن ئېتىزلارغا، ئېتىز قىرلىرىدا كەتمەننى دولىسىغا سېلىپ نېمىلەردۇر بىر ئىشلار بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان دېھقان ئەشرەپلەرگە قاراپ ماڭدى. شۇ تاپتا ئۇ: كونىلاردا «ھۇت، كەتمەن سېپىنى تۇت» دېگەن گەپ بار. دېھقان ئەشرەپلەر پەيتنى چىڭ تۇتۇپ، ئېتىز ـ ئېرىقلارنىڭ ئىشلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇپتۇ. «يىلنىڭ بېشى باھاردىن، ئىشنىڭ بېشى ناھاردىن» دېگەندەك، مېنىڭمۇ بۇ ئىشىم خەيرلىك بولغاي، ئىلاھىم، دېدى ئىچىدە.ئۇ ئۆزىنىڭ مۇددىئاسىنىڭ توغرىلىقىدىن مەمنۇن بولغاندەك،كوڭلى ۋاللىدە يورۇپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى. دېمىسىمۇ، يۇرتنىڭ ئۇلۇغ ـ ئۇششاقلىرى ئەھمەد ئەلەمنى ھۆرمەتلەپ،ئۇنى ئاغزى ـ ئاغزىغا تېگىشمەي ماختاپ: يۇرتىمىزنىڭ چىرىغى، كۆڭۈل ئۆيىمىزنىڭ تۈۋرۈكى، دەپ ماختىشىپ ياخشى تەرىپىنى قىلىشاتتى. پەرزەنتلىرىنى گويا ناھايىتى داڭدار بىر ھۈنەرۋەنگە شاگىرتلىققا بەرگەندەك، خۇشكۆڭۈللۈك بىلەن يېتىلەپ كېلىپ، ئۇنىڭ ئىلىم ئۆگىتىپ قويۇشىغا تاپشۇراتتى. ئەھمەد ئەلەممۇ رازىمەنلىك بىلەن

ئۇلارنىڭ تەلىپىنى قوبۇل قىلاتتى. سابىر ھاجىمنىڭ بۈگۈن سەھەردە يولغا چىقىشى پەرزەنتى رۇستەمنى ئەھمەد ئەلەمگە ئوقۇغۇچىلىققا بېرىش ئۈچۈن ئىدى. سابىر ھاجىم چىلان تورۇقنى ئىشىك ئالدىدىكى چوڭ سېدىگە باغلاۋاتقاندا ئوغلى رۇستەم گويا ئۆزىنىڭ ئۆيىگە يۈگۈرگەندەك، ئەھمەد ئەلەمنىڭ دەرۋازىسى تەرەپكە يۈگۈردى. سابىر ھاجىم ئۇنى توختىتىۋالماقچى بولۇپ تەمشەلدى - يۇ، كۆڭلى ئوغلىنىڭ ئىلىمگە تەشنا تۇيغۇسىنى توختىتىۋېلىشنى راۋا كۆرمىگەندەك سەل توختىۋېلىپ، ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ئەگەشتى.

كەڭ كەتكەن ئازادە ھويلا تۆت تەرەپ پېشايۋاننى ياقىلاپ تارتىلغان بېدىش بىلەن ئالاھىدە كۆركەملەشكەنىدى. يېشىلا ئارتىلغان ئۈزۈم تالللىرىدىن تامچىلاۋاتقان تال سۈيى ئۇنىڭ بۇ يىلقى بولۇقىدىن خەۋەر بېرىپ تۇراتتى. ئوچۇق دەرۋازىدىن ئېھتىرام بىلەن كىرگەن سابىر ھاجىم پېشايۋاندا ئولتۇرغان ئەھمەد ئەلەم بىلەن قىزغىن كۆرۈشتى. ئەھمەد ئەلەم ئالدىدىكى رىھلدا ئېچىقلىق تۇرغان كىتابنى ياپتى - دە، رىھلنى نېرىراق سۈرۈپ سابىر ھاجىمنى كۆرپىگە تەكلىپ قىلدى.

— ئوغلۇمنىڭ ئىلىمگە بولغان رىغبىتى مېنى جىم تۇرغۇزمىدى. جانابلىرىنىڭ مۇستەھكەم ئۇل سېلىشى بىلەن ئۇنىڭ قەلب ئۆيىگە ئىلىم تۈۋرۈكى تىكلىنىپ قالسا، كېيىنكى قۇتلۇق ئىشلىرىنىڭ ساۋابى سىلىگە بولارمىكى دەپ، ئۈمىد ۋە ئىشەنچ بىلەن ھوزۇرلىرىغا كېلىشىم، — دېدى سابىر ھاجىم تىنچلىق - ئامانلىق سورىشىپ خېلى ئۇزۇندىن كېيىن بىۋاستە مەقسەتكىلا كۆچۈپ.

— كەلگەنلىرى ناھايىتى ياخشى بولۇپتۇ. يازمىلاردا:

«كىمكى جەم بولسا نادانلار قەۋمىگە،
دەز كېتەر ئەقلى - ھوشى ھەم پەھمىگە.»

دېگەن ھېكمەت قەيت قىلىنغان. «ئىلىم ئۆگەنمەك قىز ۋە ئوغۇلغا پەرز، ئىلىم ئۆگەتمەك ئاتا - ئانىغا قەرز» دېگەن گەپ بار. پەرزەنتلەرنى ياخشى

تەربىيىلەپ، سالمهلاردىن قىلىپ چىقىش ئاتا - ئانىنىڭ مۇقەددەس مەجبۇرىيىتى. مەجبۇرىيەتنى ئادا قىلىشقا ئۈلگۈرەلمىگەن ئاتا - ئانىنىڭ مەجبۇرىيىتىنى ئۇنىڭ ۋارىسلىرى، يېقىن ئۇرۇق - تۇغقانلىرى چوقۇم ئورۇندىشى شەرت. پەرزەنتمۇ ئاتا - ئانىنىڭ مېھنەت - ئەجرىنى ھەقىقىي رەۋىشتە تونۇپ يېتىپ، ئۇنىڭ ئىخلاس، ئەقىدىلىرىنىڭ ھۆددىسىدىن چىقىش، ئاتا - ئانا مەجبۇرىيىتىنى رازىمەنلىك بىلەن قوبۇل قىلىپ، پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن بېرىلىپ ئۆگىنىپ جاۋاب قايتۇرمىقى پەرز. پەرز دېگەن سۆز قارىماققا ئاددىي بىر سۆزدەك تۇرسىمۇ، لېكىن مەنبەسىدىن ئېيتقاندا، چوقۇم ئادا قىلىش كېرەك بولغان مەجبۇرىيەت دېگەن مەنىنى ئاڭلىتىدۇ. ھاياتلىقتىكى بۇنداق زۆرۈر پەرزنىڭ بىرى ۋە ئەۋۋىلى مانا مۇشۇ. بۇ ھەم ئاتا - ئانا ئۈچۈن، ھەم پەرزەنت ئۈچۈن تولىمۇ مۇھىم. ئەمدى يەنە بىر گەپ، ئوقۇغۇچى ئۆگەنگەنلىرىنى ئەمەلدە ئىشلەتمەك، كىتابىي بىلىملەرنى ئەمەلىي بىلىملەرگە ئايلاندۇرماق، بىلىمى ئارقىلىق يۇرتنى كۆكەرتمەك، بىلىمى ئارقىلىق كىشىلەرنى ھەقىقەت يولىغا باشلىماق، بىلىمى ئارقىلىق دىلى ئەمالارنىڭ قەلب ئۆيىگە ئىلىمنىڭ شامىنى ياقماق، بىلىمى ئارقىلىق تۇرمۇشنىڭ ئاچچىق - چۈچۈكلىرىدىن تەجرىبە - ساۋاقلارنى يەكۈنلەپ، كېيىنكىلەر ئۈچۈن ئەبەدىيلىك يالداما سۈپىتىدە تەۋەررۈك قالدۇرماق، بىلىمى ئارقىلىق تەبىئەتنىڭ ئۇلۇغلۇقىنى، بىلىمى ئارقىلىق ئىنسانىي مېھىر - مۇھەببەتنى، ئادىمىيلىك يولىنى، ئىنسانىي بۇرچىنى تونۇتماق پەرز. بۇلارنى پەرزەنتلەرگە بىلدۈرۈش ھەم ئاتا - ئانىنىڭ ھەم ئوقۇتقۇچىنىڭ قەرزى. چۈنكى، بىلىملىك كىشى بىلىمى بىلەن ھۆرمەتكە سازاۋەر ئەمەس، بىلىمىنى ئەمەلدە ئىشلىتىپ، ئەلگە، يۇرتقا مەنپەئەت يەتكۈزەلىگەنلىكى بىلەن ھۆرمەتلىك.

ئۆتمۈشكە ئايلانغان نۇرغۇنلىغان ئىش - ھەرىكەت، ۋەقە - ھادىسىلەر ۋە سەرگۈزەشتىلەر ھاياتنىڭ ھەر - بىر ئاچال - دوقمۇشلىرىدا ئەسلىنىپ، ئادەمگە مەنزىل سەپىرىنىڭ تۈپتۈز ۋە شاۋقۇنسىز بولمايدىغانلىقىنى، ھاياتتا يۈز بەرگەن ۋەقە - ھادىسىلەرنى ئەسلەپ، ئۇنى كەلگۈسى

تۇرمۇشنىڭ داۋاملىشىشى ئۈچۈن ساۋاق سۈپىتىدە قوبۇل قىلىشنىڭ لازىملىقىنى ئۇقتۇرىدۇ. لېكىن، ئەسلىمە دېگەن ھامان ئەسلىمە! كۆڭۈلەرنىڭ ئېقىن سۇدەك ئۆتۈشى، ئايلارنىڭ ئايلىنىشى، يىللارنىڭ قاتلىنىشى بىلەن ئۇنىڭ تىلىنى يارغىدەك تاتلىقى، دىلنى ھوزۇرلاندۇرىدىغان شادلىقى، يول كۆرسىتىدىغان ساۋىقى، كۆڭۈلنى غەش قىلىدىغان قاباھىتى، ۋۇجۇدتا يارا پەيدا قىلىدىغان ئاسارەتلىرى ئۇنتۇلۇپ، پەقەت ۋەقەلىكتىن ئىبارەت بىر ھېكايەتلا ساقلىنىپ قالىدۇ. بۇ ھېكايەتلەر ھېكايە قىلغۇچىنىڭ ھېسسىياتى، پىكرى، تەپەككۇرى ۋە مۇلاھىزىسى بىلەن قوشۇلۇپ، كىشىدە ئوخشىمىغان تەسىرات پەيدا قىلىدۇ. ئاڭلىغۇچىلاردىن ئاڭلىغۇچىلار ھېكايىگە نىسبەتەن تۈرلۈك قاراش ۋە ھېسسىياتتا بولۇپ، ئۇنىڭدىن تۈرلۈك مەنتىق خۇلاسىگە ئىگە بولىدۇ. بۇ كىشىلىك تۇرمۇشنىڭ ئىسپاتى. ئۆتمۈشكە ئايلانغان تەسىرلىك ۋە ئىبرەتلىك ۋەقە - ھادىسىلەر، ئىش - ھەرىكەت، سەرگۈزەشتىلەرنىڭ تەپسىلاتىنى ئېنىق، توغرا، ئىشەنچلىك ساقلاشنىڭ ئەڭ مۇھىم ۋاستىسى قەلەم ئارقىلىق خاتىرىگە پۈتۈش. ئۇلۇغلارنىڭ «قەلەم بۇ دۇنيا ۋە ئاخىرەتنىڭ ئىززىتى» دېگىنىدە ئىش - ۋەقە، ھادىسىلەرنىڭ خاتىرىسى بولغان كىتاب كۆزدە تۇتۇلغان. دەۋر قوينىغا ئالغان مىليونلىغان ئىلمىي تالىبلارنىڭ ئىلمىدە نۇسرەت قازىنىپ، ئەللامىلىك تاجىغا مۇشەررەپ بولۇشى دۇنيانىڭ ئىززىتى بولغان قەلەمنى ئۆزىگە دوست تۇتۇپ، ئۇنىڭدىن زامانىسىنىڭ دىلى ئەمالىرى ئۈچۈن روشەن ۋە توغرا يول كۆرسىتىپ بېرەلىگەنلىكىدە دېسەك مۇبالىغە بولماس.

دىلى ئويغاق ھەر قانداق بىر ئادەمنىڭ ئۆيىدە ساۋاتلىق ئادەم بار، دىلى ئويغاق ھەر قانداق بىر ئادەمنىڭ ئۆيىدەكىتاب بار، دىلى ئويغاق ھەر قانداق بىر ئادەم ئەقىل بىلەن ئىش قىلىدۇ.چۈنكى، ئەقىل بىلەن قىلغان ئىشنىڭ ئەۋۋىلى ۋە ئاخىرى خەيرلىك بولىدۇ. زامانىمىز ئالىي بىلىم يۇرتلىرىدىن ئورۇن ئالغان نۇرانە چىراي بوغۇنلار سانىنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىنىڭ يېزا - قىشلاقلاردىن كەلگەن دېھقان ئەشرەپلەرنىڭ

پەرزەنتلىرى ئىككەنلىكى ئاشۇ دېھقان ئەشرەپلەرنىڭ ئىلىمگە تايانماي تەقدىرىنى ئۆزگەرتكىلى بولمايدىغانلىقىنى چۈشىنىپ يەتكەنلىكىنىڭ روشەن دەلىلى. ئۇلار قىشۇ ياز ئېتىزدىن كىرمىدىيۇ، پەرزەنتى ئۈچۈن، پەرزەنتىنىڭ ئىلىمگە تەشنالىقىنى قاندۇرۇش ئۈچۈن شارائىت ياراتتى. ئۇلار ئاچ قېلىشقا رازى بولدىكى، پەرزەنتىنىڭ ئىلىم تۈيغۇسىنىڭ كۆچىيىشى ئۈچۈن كىتاب ئېلىپ بەردى. ئۇلار داق يەردە يېتىشقا رازى بولدىكى، پەرزەنتلىرىنىڭ ئۆزلىرىگە ئىلىم بەرگەن كىتابلىرىنىڭ يەردە چېچىلىپ، چاشقانلارغا يەم بولۇشىغا چىداپ تۇرالماي، ئالاھىدە كىتاب جاھازىسى ياسىتىپ بەردى.

ئىلىم سۆيگەننى ئۇلۇغلايدىغان، كۆيۈنگەنگە مېھرىبانلىق يەتكۈزىدىغان، قەدىرلىگەننى ئىززەتلەيدىغان، پەرۋىش قىلغانغا نەپ بېرىدىغان شۇنداق خاسىيەتلىك بىر نەرسىكى، ساختىلىقنى، ھورۇنلۇقنى، ئاڭقاۋلىقنى، مەسئۇلىيەتسىزلىكنى ۋە كىبىرنى ھەرگىز ۋە قوبۇل قىلالمايدۇ. ئۇنداقلارغا نەپمۇ بەرمەيدۇ.

ئىلىم ئۆگىنىشنىڭ، تەجرىبە ـ ساۋاقلارنى بوغۇنلارغا توغرا، چۈشىنىشلىك يەتكۈزۈپ بېرىشنىڭ ئەڭ ئۈنۈملۈك ئۇسۇلى كىتاب ئارقىلىق توپلاش ۋە يەتكۈزۈش، ئۆگىنىش. كىتاب ئارقىلىق توپلاش دېگىنىمىزدە، مۇئەللىپ يازمىلىرىدا ئۆتمۈشكە ئايلانغان ۋەقە ـ ھادىسىلەرنى بىر قەدەر ئىلمىي ئۇسۇل بىلەن قايتا ـ قايتا تەھقىقلەپ، ئاندىن خاتىرىگە ئالىدۇ. ئۇنىڭغا تۇرمۇشنىڭ تەجرىبە بولغىدەك ئاچچىق ـ چۈچۈكلىرى خاتىرىلىنىدۇ. يەتكۈزۈش دېگەندە ئاغزاكى يەتكۈزۈشتىن يازما ئارقىلىق يەتكۈزۈش بىر قەدەر ئىشەنچلىك ۋە توغرا ھالدا ساقلىنىشچانلىقى ئۈزۈن بولىدۇ. شۇڭا دىلى ئويغاق ئادەمنىڭ ئۆيىدە كىتاب بار دېگىنىمىزنىڭ سەۋەبى مانا مۇشۇنىڭغا قارىتىلغان. ئۆگىنىش دېگەندە، ھەر قانداق بىر سىرلىق تۈگۈننىڭ يېشىلىشىنىڭ تۈرلۈك يوللىرى كىتابلارغا خاتىرىلەنگەن. ئۇ كىشىلىك تۇرمۇشنىڭ تەجرىبە ـ ساۋاقلار توپلىمى بولغانلىقى ئۈچۈن، قىسمەتلەردىن چىقىرىلغان ھېكمەت، تەجرىبىلەردىن يەكۈنلەنگەن

ساۋاق، كەلگۈسى ئىشلار ئۈچۈن ئىبرەت بولالايدۇ.

ھەر كۈنى سەھەر تۇرۇپ كىتاب ئوقۇش، كۈندىلىك تۇرمۇشتىن كەچقۇرۇنلىقى خاتىرە يېزىش ئەجدادلاردىن قالغان ئۇدۇم - ئادەت! «تامار - تامار كۆل تولار» دېگەندەك، كۈندىلىك ئىشلاردىن يېزىلغان خاتىرە ئۆزۈڭ ئۈچۈن تۇرمۇش تەجرىبىسى، كېيىنكىلەر ئۈچۈن ئەينەك، يول ماڭغۇچىلار ئۈچۈن نىشان، ئازغۇنلار ئۈچۈن ماياك بولىدۇ. ئەقىل ئۆگەنگەنسېرى روشەنلىشىدۇ. پىكىر ئويلىغانسېرى كەسكىنلىشىدۇ. نۇتۇق بىلىم جۇغلانمىسىنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ راۋانلىشىدۇ. ھەممىسى يەنىلا ئۆزۈڭنىڭ تەجرىبىلىرىڭنىڭ موللىقى ۋە ياكى ئوقۇغان كىتابلىرىڭدىن ئالغان تەسىراتىڭنىڭ چوڭقۇر - تېيىزلىكى بىلەن زىچ مۇناسىۋەتلىك. ئابدۇقادىر داموللامنىڭ ھەر ئىشتا «ئەقلىڭدىن مەسلىھەت سورا» دېگەن مەشھۇر ھېكمىتى كۈندىلىك تۇرمۇش، كىشىلىك مۇناسىۋەت قاتارلىقلاردا ئەڭ ئاۋۋال ئۆزۈڭنىڭ ئەقلىگە تايان دېگەن سۆزنىڭ ئىخچاملاشتۇرۇلۇشى بولۇپ، ئوقۇغان كىتاب، يازغان خاتىرە، جۇغلىغان تەجرىبە قاتارلىقلارنىڭ ھەممىسى سېنىڭ ئەقىل مەسلىھەتچىڭ بولالايدۇ. ياخشى، يارامىلىق مەسلىھەتچىگە ئېرىشىش، ئۇنىڭغا مۇشتاق بولۇش، ئۇنى ئۆمۈرلۈك دوست تۇتۇش، ئۇنى مەڭگۈلۈك ھەمراھىم دەپ بىلىش ئۇنچە ئاسان ئىش ئەمەس. كىتاب ئېلىپ جاھازىدا ساقلاش شەرەپلىك ئىش بولغىنى بىلەن ئۇنى ۋاقتى - سائىتىدە ئوقۇپ تەجرىبىلەرنى يەكۈنلىمەسلىك، ئۇنىڭدىن كۈندىلىك ئىشلىرى ئۈچۈن بىلىم يۇقتۇرماسلىق كىتابنى زىننەت بۇيۇمى سۈپىتىدە ساقلىغانغا باراۋەر. ساۋاتلىق تۇرۇپ تەجرىبىلەرنى يازمىلارغا خاتىرىلىمەسلىك، بوغۇنلارغا ئىبرەتلىك ھېكايەتلەردىن ساۋاق ئىگىلەتمەسلىك، ئىلىم دۇردانىلىرىدىن قەلب ئۆيىنى زىننەتلىمەسلىك بېخىللىق جۈملىسىدىندۇر. يىللىق كىرىمىدىن مۇۋاپىق سەرپ قىلىپ كىتاب سېتىۋالماق، كىتابلارنى قولقا (ئېلىم - بېرىم) سۈپىتىدە ئالماشتۇرۇپ ئوقۇماق، ياخشىلارغا كىتابلاردىن ئۈچۈر قىلىپ مۇلۇك قاتاردا سېتىۋېلىشقا رىغبەت بەرمەك، قوشنا - قولۇملارغا كىتابلاردىكى

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

جاۋاھىراتلاردىن چاچقۇ چاچماق، گۇمراھلارغا كىتابتىن مەسىلە ـ مەرپەت ئېيتىپ، ئۇلارنى ھىدايەت يولىغا باشلىماق ئادىمىلىك جۈملىسىدىندۇر. ئەقىل مانا مۇشۇنداق پائالىيەتلەردىن جۇغلىنىدۇ. پەرزەنتلىرى مانا مۇشۇ ئەمەللەرگە ئەقىل ئىشلىتىشنى خالامدۇ؟ جانابلىرىنىڭ كاللىسىدىن ئۆتتىمۇ؟

ئەھمەد ئەلەم سابىر ھاجىمغا سوئال نەزىرىدە قارىدى. خېلىدىن بېرى ئەلەمنىڭ سۆزلىرىدىن يۈكسەك بىر ھەقىقەتنى بىلىپ يېتىپ، ئۇنىڭ ھەربىر ھالقىلىرىنى ھاياتنىڭ دوقمۇشلىرى بىلەن تۇتاشتۇرۇپ كېلىۋاتقان سابىر ھاجىم دەرھال ئورنىدىن تۇردى ـ دە، ئەلەمگە ئېگىلىپ تەزىم قىلغاندىن كېيىن:

— جانابلىرىنىڭ ئېيتقانلىرى ئۆتكەن كۈنلىرىمنى قايتا ئەسلەتتى. ئۇلار ماڭا تۇرمۇش ھەقىقىتىنى قايتا تونۇتتى. يېڭى ھاياتقا ئېرىشكەندەك بولۇپ قالدىم. ئەلھەمدۇلىللا. بۇ سۆزلەر كېيىنكى ھاياتىمنىڭ يول بەلگىسى، ئائىلەمنىڭ، نەسەبىمنىڭ ئەبەدىي ئاۋاتلىقى ۋە شەجەرەمنى كۆكلەتكۈچى توختىماس ئېقىندەك كۆڭلۈمنى يايراتتى. ئىلىمنىڭ خاسىيىتى مۇشۇنداق بولسا، پەرزەنتىمنى ئىككى قوللاپ سىلىگە سۇندۇم!

ئەھمەد ئەلەم ئىلىم يولىغا قەدەم باسقان ئىلىم تەلەپكارلىرى مۇشۇلارنى بېجىرىشى، بىلىشى ۋە ئەمەل قىلىشى لازىم. ئەگەر بۇلار تۇرمۇش مەنتىقىسىگە ماس كەلمىسە، ئىلىمنى بايلىق توپلاشنىڭ، ئەمەلگە ئېرىشىشنىڭ ۋاستىسى قىلىشنى ئويلىغان بولساڭ، پەرزەنتىڭنىڭ ئۆمرىنى ۋە مېنىڭ ئىخلاس، ئەقىدەمنى ۋەيران قىلما ـ دېگەن مەقسەتتە ئېيتقان بۇ سۆزلىرىنىڭ سابىر ئاخۇنغا كۈچىنى كۆرسەتكەنلىكىنى ھېس قىلدى ۋە سابىر ئاخۇننىڭ ئوغلىغا نەزىرىنى ئاغدۇردى. ئوغۇلنىڭ قاپقارا قاشلىرى ئاستىدىكى چاقماق كىرپىكلىرى ئاستىغا يوشۇرۇنغان بىر جۈپ كۆزى زىيادە نۇرلىنىپ كەتكەن ئىدى. ئوغۇل دەرھال بولغۇسى ئۇستازىنىڭ ئالدىغا تىزلاندى ـ دە، قىزغىنلىق بىلەن:

— ھۆرمەتلىك ئۇستازىم، ئەقىل ئۇچقۇنلىرى قەلبىم ئۆيىنى ھاياتىي نۇرغا تولدۇردى. تەلىملىرىنى ئۆمۈرۋايەت قوبۇل قىلىپ، يارامىلىق ۋارىس بولۇش ئەھدىم، دەپ بىلىمەن. ئەقلىمنىڭ قۇۋۋىتى، جىسمانىيىتىمنىڭ قۇدرىتى يەتكىچە ئىلىم تەھسىل قىلماق ۋە ئۇنى ئەمەلدە كۆرسەتمەكنى بۇرچۇم ۋە ئەھدەم دەپ تونۇيمەن. ئىلىم تەھسىل قىلىش يولىغا ھاياتىمنى سەرپ قىلىشقا رازىمەن، — دېدى.

— باركاللا، ئاپىرىن! قېنى، ئورنۇڭدىن تۇر، ئوغلۇم! ساڭا دۇئا قىلاي، ئامىن!

ئۇچەيلەن دۇئاغا تەڭلا قول ئاچتى. ئۇزۇنغا سوزۇلغان قۇتلۇق دۇئا ۋە رەھمەت - تەۋەززۇلاردىن كېيىن، سابىر ئاخۇن ئوغلىنى ئەلەمنىڭ يېنىدا قالدۇرۇپ ئۇزاپ چىقتى.

چىلان تورۇق بىر خىل يورغىدا ئۆيگە قاراپ ماڭماقتا. سابىر ئاخۇن يول بويى ئەھمەد ئەلەمنىڭ ئېيتقانلىرىنى بىر قۇر ئەسلەپ ماڭدى. ئۆزىنىڭ ئوغلىنى ئەلەمگە شاگىرتلىققا ئەكىلىپ بەرگەنلىكىگە چىن كۆڭلىدىن رازى بولدى - يۇ، تونۇلغان سودىگەر تۇرۇپ، ئوغلىغا يېتەرلىك شارائىت ھازىرلاپ بەرمىگەنلىكىگە، نەچچە ئېغىزلىق شۇنچە كاتتا ئايۋان، سارايلارنىڭ بىرەرسىنى ئايرىم كۇتۇپخانا قىلمىغانلىقىغا، بىرەر كىتاب جاھازىسى ياسىتىپ، ھېچ بولمىسا تۇرمۇش بىلىملىرى، تۇرمۇش ساۋاتلىرى يېزىلغان كىتابلاردىن بولسىمۇ بىرەر پارچىدىن ئېلىپ تىزىپ قويمىغىنىغا قاتتىق ئۆكۈندى. پەرزەنتلىرىنى پۇل تاپتى دېگەن بىلەن پۇلدىن باشقىنى تونۇمايدىغان، ئۆزىنىڭ زەردارلاردىن ئاتىلىپ قالغىنى بىلەن بىرەر خەيرلىك ئىشتا ھەسسىسىنىڭ يوقلىقىنى، ھېچ بولمىسا، ھېلى ئېتىنىڭ پۇتى تىقلىپ كەتكەن ئىشىك ئالدىدىكى ئاشۇ كىچىككىنە كۆۋرۈكنى بولسىمۇ ئوڭلاپ قويمىغانلىقىغا ئەپسۇسلاندى. رەستىدە قېنىق دەملەنگەن ناۋات چاينى ئالدىرىماي سۈمۈرۈپ، بىر - بىرىگە سىر كۆرسەتكەن، مال - مۈلۈكلىرىنى كۆز - كۆز قىلىپ ئۆشرە - زاكاتنىڭ سانىنى بىر - بىرىگە ۋەزخانلىق قىلغان ۋاقىتلىرىنى نومۇس ئىچىدە ئەسلىدى. چوڭ ئوغلىنى ئۆيلىگەندە ئايالى

ھاشىيە ھاجى خېنىمنىڭ كېلىنگە ئاشكارىلا ئۆز ئالدىغا ئايرىم قورىبانلىق قىلىشىنىڭ لازىملىقىنى، ھوجرىسىغا ھېيتلىق داستىخان راسلىشىنىڭ زۆرۈرلۈكىنى ئېيتقاندا، بۇ ئىشلارنىڭ قىزنىڭ ئاتا - ئانىسىغا قانچىلىك بېسىم كەلتۈرىدىغانلىقىنى بىلىپ تۇرسىمۇ، مۇھىمى باشقىلارغا بەرگەن تەسىرنىڭ ئىنتايىن خەۋپلىك ئىكەنلىكىنى تونۇپ تۇرۇپمۇ سۈكۈتتە تۇرغانلىقىغا ئېچىندى. بۇلارنىڭ ھەممىسى ئىلىمسىزلىكنىڭ، دىلى ئەمالىقنىڭ سەۋەبىدىن ئىكەنلىكىنى چوڭقۇر تونۇدى.

— مەنمۇ ئۆزۈمنى ئادەم دەپ يۈرۈپتىمەن. ئادەمدە ئادىمي ھايا، ئادىمي تۇيغۇ - ھېسسىيات، ئادىمي بىلىم بولمىسا ھايۋان بىلەن باراۋەرلىكىنى ئەمدى تونۇپ يەتتىم. ئەھمەد ئەلەمنىڭ يۇرتنىڭ ھۆرمىتىگە سازاۋەر بولۇشىنىڭ بائىسىنى ئەمدى بىلدىم، — دېدى ئۇ ئۆز - ئۆزىگە. ئۇنىڭ كۆڭلىدە ئىزگۈ بىر تىلەك باش كۆتۈرگەندەك بولدى.

ئۇچرىشىش بوسۇغىسىدا

ئەھمەد ئەلەم كۇندىلىك ئادىتى بويىچە سەھەر ئورنىدىن تۇرۇپ ھويلىغا چىقتى. ھويلا تىپتىنچ. سەھەرنىڭ سالقىنى ھويلىدىكى ئۈزۈملەرنىڭ يوپۇرماقلىرىنى يەڭگىل تەۋرىتەتتى. پېشايۋانغا تۇتاشقان بېدىشكە ئارتىلغان ئۈزۈم تاللىرىنىڭ ئاراشلىرىدىن شۇڭغۇغان ئاي نۇرى يەر يۈزىنى ئالىبۇلىماچ يورۇتۇپ تۇراتتى. ئۇ بىردەم يۆتىلىپ ـ چۈشكۈرۈپ كەتكەندىن كېيىن ئاسمانغا قارىدى. ھۆكەر يۇلتۇزى ئاللىبۇرۇن يانغا ئۆتكەن، شەرقتىن كۆتۈرۈلگەن چولپان يۇلتۇزى تال باراڭلىرى ئارىسىدىن ئەلەمگە كۈلۈپ قارايتتى. ئۇ بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ ھويلىنىڭ شىمال تەرىپىدىكى كۇتۇپخانا ئۆيىنىڭ ئالدىغا كەلدى. كەلدى ـ يۇ، «تىرىق» قىلغان بىر ئاۋاز بىلەن تەڭ كۇتۇپخانا دېرىزىسىنىڭ يېپىقلىق قاپقىقىنىڭ ئاراشلىرىدىن ھويلىغا چۈشۈپ تۇرغان چىراغ نۇرى «لاپ» قىلىپ يوقالغانلىقىنى ھېس قىلدى. شۇ ھامان ئۇنىڭ كۆڭلىدە بىر گۇمان پەيدا بولدى. كۇتۇپخانىغا كىرگەن بىرەر قارا نىيەتمىدۇ، ياكى رۇستەم كۇتۇپخانىدىن چىقىۋاتامدىغاندۇ؟ ئۇ شۇلارنى ئويلاپ بىردەم جىم تۇردى. مىنۇتقا يەتمىگەن ۋاقىت ئىچىدە مەرھۇم ئابدۇقادىر داموللامنىڭ مانا مۇشۇنداق سەھەردە ياۋۇز مەلئۇن تەرىپىدىن قەتلى قىلىنغانلىقى يادىغا يېتىپ، كۆڭلى بىر قىسىملا بولدى. ئۇ تۇرغان جايىدا خېلى ئۇزۇنغىچە جىم تۇردى. ئىچكىرىدىن بىرەر شەپە بولمىغاندىن كېيىن، دەرھال ئارقىسىغا يېنىپ، پېشايۋاننىڭ چىرىغىنى ياندۇردى. ھويلا ئىچى سۇتتەك ئايدىڭدا كۇندۇزدەك يورۇپ كەتكەندى. ئۇ يۈرەكلىك ھالدا كۇتۇپخانىنىڭ ئالدىغا كەلدى.

— قايسىڭ سەن؟ بۇ ياققا چىق!

— مەن، دادا، مەن!

ئىچكىرىدىن نازۇك بىر ئاۋاز ئاڭلاندى. ئەھمەد ئەلەم شۇئان شاگىرتى رۇستەم ئىكەنلىكىنى جەزم قىلدى ـ دە، بىمالال ئىشىكنى ئىتتىرىپ كۇتۇپخانىغا كىردى ۋە چىراغنى ياندۇردى. زامانىسىغا نىسبەتەن خېلى ئەلا دەرىجىدە بېزەلگەن كۇتۇپخانا تام ياقىلىنىپ قويۇلغان كىتاب ئىشكاپلىرى، يېزىقچىلىق قورالللىرى، شىرە، ئۇستەل قاتارلىقلار بىلەن سەرەمجانلاشتۇرۇلغان بولۇپ، كىتاب ئىشكاپلىرىدىكى كىتابلار رەت ـ رەتتى، تۈر ـ تۈرلىرى بويىچە ئايرىم ـ ئايرىم تىزىلغان، ئۆينىڭ بىر تەرىپىگە بىر دانە ياغاچ ئويما نەقىشلىك كارىۋات قويۇلغان بولۇپ، كارىۋاتنىڭ بېشى تەرىپىدىكى جاھازىدا ھەرخىل كىتابلار ئارىلاش تىزىقلىق ئىدى. رۇستەم ئۇستازىنى كۆرۈپ دەرھال ئورنىدىن تۇردى ۋە سالامدىن كېيىن بېشىنى تۆۋەن تۇتۇپ تۇردى.

— نېماناداق مېنىڭ ئاۋازىمنى ئاڭلاپلا چىراغنى ئۆچۈرۈۋېتىسەن؟

رۇستەم خىجىل بولغاندەك يەرگە قارىۋالدى.

— بۈگۈنمۇ يەنە كېچىچە ئۇخلىماي كىتاب كۆرگەن ئوخشىمامسەن؟

ئەھمەد ئەلەم نارازى بولغاندەك رۇستەمگە قارىدى. رۇستەمنىڭ چىرايىدىن بۈگۈن كېچىمۇ كىرپىك قاقماي كىتاب كۆرگەنلىكى مانا مەن دەپ بىلىنىپ تۇراتتى. ئۇ ئۇستازىنىڭ يەنە تەنبىھ بېرىشىدىن قورققاندەك، يەردىن بېشىنى كۆتۈرمەي جىم تۇردى.

— كىتاب ئوقۇش ياخشى ئىش. بىراق، ھەر ئىشنىڭ ئۆز لايىقىدا بولغىنى ياخشى. ئەقلىي ئەمگەك جىسمانىي ئەمگەككە ئوخشىمايدۇ. ئەقلىيەت بىلەن جىسمانىيەت زىچ بىرىكمىسە تەن كاردىن چىقىپ، مەڭگۈ ئەسلىگە كەلمەيدۇ. بۇنى بىلىپ تۇرۇپ، يەنە نېماناداق گەپ ئاڭلىمىغانلىق بۇ؟! بىر كېچە ئۇخلىماي نېمە ئىشلارنى قىلدىڭ؟

ئەھمەد ئەلەم بىر تەرەپتىن شاگىرتى رۇستەمگە سۆزلىگەچ، يېزىق ئۈستىلى ئالدىغا كەلدى. يېزىق ئۈستىلىدە خوتەننىڭ پاتلانغان سېرىق قەغىزىگە دانە ـ دانە قىلىپ خۇشخەت بىلەن كۆچۈرۈلگەن «مىفتاھۇل

ئەدەب» ناملىق كىتابىنىڭ تېخى سىياھى قۇرۇمىغان بەتلىرى يېيىقلىق تۇراتتى. ئەلەم بىر بەت ھۆسنخەتنى ئېلىپ چىراغ نۇرىغا يېقىن ئەكىلىپ تەپسىلىي قاراشقا باشلىدى. ھەربىر خەتنىڭ سىزىقچىلىرى، ھەمزە، چېكىتلىرى شۇنداق كۆركەم، خەت ئاساسى قوۋۇرغىلىق، مەزمۇنغا ماس ھالدا بېزەكلەنگەن بولۇپ، بىر قاراشتىلا كىشىنىڭ ھەۋىسىنى كەلتۈرەتتى. ئەلەمنىڭ كۆڭلىدە رازىمەنلىك تۇيغۇسى ئويغانغاندەك بولدى ۋە رۇستەمدىن سورىدى:

— قانداق بولۇپ كىتابنى كۆچۈرۈپ يېزىش قارارىغا كېلىپ قالدىڭ؟

— مۇشۇ ئۆيگە كەلگەندىن بېرى زوق، ئىختىيارىم ۋە قىزىقىشىم مۇشۇ كىتابتىن نېرى بولمىدى. مەرھۇم داموللامنىڭ قىسقا ئەمما چوڭقۇر مەنىلىك، ئاددىي ئەمما مۇكەممەل پىكىرلىرى ۋۇجۇدۇمدا ھەمىشە ئۇلارنىڭ مەنىلىرى بىلەن چوڭقۇر تونۇشۇش ئىستىكىنى قوزغاپلا تۇردى. شۇڭا، ئۇنىڭغا بولغان ھۆرمىتىم تۈپەيلى مۇشۇ كىتابنى ھۆسنخەتچىلەپ كۆچۈرۈپ يېزىشنى ئويلىغانىدىم.

رۇستەم ئۇستازىنىڭ ئالدىدا گويا بىر ئېغىر گۇناھ ئۆتكۈزۈپ قويغاندەك، بېشىنى تۆۋەن سېلىپ قول باغلاپ تۇردى. ئەھمەد ئەلەم كىتابنىڭ بىر قانچە بەتلىرىنى ۋاراقلاپ كۆرگەندىن كېيىن رۇستەمنىڭ ۋۇجۇد دەرىخىدە قوزغالغان بىر ئىشتىياقنىڭ بىخلىرىنى كۆرگەندەك بولدى - دە، ئۇنى پەرۋىش قىلىشنىڭ، ئۇنىڭغا يەتكۈدەك ئوزۇق بېرىپ، گۈللىتىپ، شىرىن مېۋە ئېلىشنىڭ ئاساسىنى يارىتىشنىڭ پەيتى كەلگەنلىكىنى ھېس قىلدى. دېمىسىمۇ رۇستەم ئۇستازىنىڭ ئالدىغا كەلگەندىن بېرى ئۇستازىدىن ساۋاق ئېلىپ بولۇپلا، مۇشۇ قىرائەتخانىدىكى كىتابلار ئارىسىدىن ئابدۇقادىر دامولامنىڭ بىر يۈرۈش ئەسەرلىرىنى ئىزدەپ ئوقۇشقا ئادەتلەنگەن ئىدى. ئۇستازى بىر قانچە قېتىم باشقا كىتابلارنىمۇ كۆرۈش تەكلىپىنى بەرگەندە ئۇ: «بۇ كىتابلارنىڭ مەزمۇنى چۈشىنىشلىك، تۇرمۇشقا يېقىن، تىلى راۋان ۋە ئاممىباب، ئوخشاي ئەستە قالىدۇ» دەپ جاۋاب بەرگەنىدى.ئىلىم

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com